

Műhely

DOBCSÁNYI FERENC—HUDI ANTAL—MOLNÁR G. ISTVÁNNE

Szeged város magyar szakos tanárainak alkotó munkacsoportja

Vezető: Radnóti Tamás

HUMOR AZ ÉLETBEN, HUMOR AZ IRODALOMBAN

(Munkaterv irodalmi szakkörök számára)

Az irodalmi szakkörök munkájában is szem előtt kell tartanunk, akárcsak irodalomtanításunkban, az irodalom megszerettetését. A végső cél itt sem lehet más, mint az, hogy a tanulók rendszeres olvasókká váljanak, gyönyörködni tudjanak az irodalmi alkotásokban, megerősödjön irodalmi, esztétikai ízlésük, gazdagabbá váljon a valóságra, elsősorban az emberre, a társadalomra vonatkozó tudásuk. Mindezt természetesen az iskolai órákon történő irodalmi képzéstől eltérően kell megvalósítanunk. A megvalósítás sajátos jellege főképp abban áll, hogy kitágítjuk tanítványaink irodalmi látóhatárát, fejlesztjük kritikai készségüket, kutatós és alkotó tevékenységüket. Éppen ezért a szakkör anyagának meghatározásában úgy kell eljárunk, hogy a feldolgozásra szánt téma a közös és a szakkör sajátos céljainak egyaránt megfeleljen.

Témánk mindenféle szempontból hálásnak bizonyul szakköri feldolgozásra. Ez mindjárt kiderül, ha megismerkedünk a szakköri anyag tematikus megtervezésével, a feldolgozás módszeres eljárásaival. Az összeállított program így fest:

Humor az életben, humor az irodalomban

A szakkör anyaga

A feldolgozás módja

1. <u>A humor és szatíra szerepe, jelentősége, rövid története.</u>	Bevezető tanári előadás.
A nép humora (népmesék, találós kérdések, népi mondások, anekdoták, népdalok alapján).	A tanulók olvasottsága és gyűjtőmunkája alapján.
2. Emberi gyarlóságok a humor és szatíra tükrében (a babonás, a zsörtölődő, a zsurgori, a maradi, az ostoba, a fillentő, a nagyképu ember stb.).	Irányított kutatómunka alapján. Ismeretterések, szavaltatok, jelenetek előadásával.
3. A humor és szatíra, mint társadalombírálat (Mikszáth—Móra—Nagy Lajos).	A kijelölt szemelvények otthon történő elolvasása. Megadott szempontok alapján felkészülés az elemző munkára.
4. <u>A humor és szatíra szerepe napjainkban.</u> Kiváló humoristáink (egy-egy jellemző írásművük alapján).	A tv-ben, a rádióban, heti- és napilapjainkban végzett megfigyelések alapján. Szakköri levelezés ismert humoristáinkkal.
5. <u>A ma gyermeke humoristáink szemével.</u>	Önálló kutatómunka alapján (ifjúsági lapjainkban, stb.). A Ludas M. ide-illő-kép-anyagának felhasználásával faliújságcikk készítése.
6. Az iskola humora (a régi híres kollégiumok diákhumorától napjainkig).	Könyvtárakban végzett közös kutatómunka alapján. Az összegyűjtött anyag megbeszélése, rendezése. „A diákhumor nyomában” címmel riportkészítés magnófelvételre.
7. <u>A mi iskolánk humora.</u>	Egész évi gyűjtőmunka alapján. Az összegyűjtött anyag rendezése. Az <u>Iskolánk humora c. naplóban történő rögzítése.</u>
8. <u>Diákhumor az irodalomban,</u> (Karinthy—Móra).	Egyéni válogatással. <u>Önálló felkészülés a választott novella feldolgozására.</u> Alkalmos novella dramatizált előadása.
9. Nyilvános irodalmi délután rendezése: Humor az életben, humor az irodalomban címmel.	A műsorterv elkészítése. Felkészülés az önálló irodalmi délutánra.

Láthatjuk tehát, hogy a téma nemcsak azért hálás, mert nagymértékben felcsigázza a tanuló érdeklődését, hanem rendkívül alkalmas arra is, hogy tágítsuk irodalmi látóhatárunkat, eljuttassuk őket a műalkotások élvezéséhez, megalapozzuk önálló tervező, kutató és előadói készségüket, fejlesszük irodalmi ízlésüket, kritikai érzéküket, formáljuk jellembeli tulajdonságaikat, erkölcsi arculatukat.

Korántsem lenne azonban helyes, ha az ismertetett tervet szakköri munkánkban szolgálai módon követnénk, és nem vennénk figyelembe az adott körülményeket. Rugalmasan kell eljárunk alkalmazása során: ízlésünknek, igényeinknek, a tanulók fejlettségi fokának megfelelően szűkíthetjük és bővíthetjük, ahogy éppen a tanulók érdeklődése és az adott körülmények kívánják. A témára vonatkozó gazdag anyag szinte sugallmazza is ezt a rugalmas eljárást. Talán nem lesz fölösleges, ha ennek ellenére is közzétesszük az általunk gyűjtött szemelvényanyag jegyzékét.

Az első foglalkozás bevezető tanári előadással kezdődik. Az egész évi anyag vonzó, érdeklődést felkeltő körvonalazása mellett célunk még az is, hogy megvilágítsuk a humor és szatíra szerepét, jelentőségét, rövid történeti áttekintést nyújtunk a témával kapcsolatos fogalmak tisztázásával (komikum, szatíra, humor, irónia). Ehhez komoly segítséget nyújt Szalay Károly Szatíra és humor c. munkája. (Magvető Könyvkiadó, Bp. 1963.)

Ugyancsak ezen a foglalkozáson adunk ízelítőt a nép humorából is. A népmesék között jónéhány akad, amely népünk remek humorérzékéről tanúskodik, mint pl. A kocsisok meg a grófok, Az már nem igaz!, Mátyás király juhásza (Magyar népmesék, Uzshorod, 1958.), A hiú király (Illyés: Hetvenhét magyar népmese) stb. Fűszerezhetjük szakköri foglalkozásunkat tréfás találos kérdésekkel, népi adomákkal, élcekkkel, anekdotákkal.

Hasznos forrásmunkánkat bizonyul ebből a szempontból: Jókai A magyar nép élce és Tóth Béla Magyar anekdotakincse. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül népdalaink egy részét sem, gondoljunk csak a legény- és lánycsúfolók verbó humorára. Sőt Bartók-, Kodály-műveket is megszólaltathatunk (Süket sógor, Lánycsúfoló, Legénycsúfoló stb.), hisz ezek a művek valóban művészi tolmácsolói az eredeti népi humornak.

Az emberi gyarlóságokon humorizáló írásművek száma is meglehetősen gazdag (2. foglalkozás anyaga). Csak néhányat sorolunk fel az ismertebbek közül: Arany A bajusz, Tompa Három a daru, Arany Jókai ördöge, Jókai idézett művéből Szegény tatár!, Csokonai Zsugori uram, Petőfi Paró Pál úr, Garay Az obsitos, Kisfaludy K. Mátyás deák, Móra Disztinyválás stb. Ezeknek számát a tanulók kutató munkája alapján csak gazdagíthatjuk, s így általuk még nem ismert művek is feldolgozásra kerülnek. A már ismertek viszont rendkívül alkalmasak, hogy ezekről önálló ismertetéseket tartsanak (fokozatosság elve!), megszólaltatásukkal (szavalatok, jelenetek előadása) pedig előadói készségüket fejlesszük. Ezen a foglalkozáson tehát a feldolgozás módján van főképp a hangsúly.

Mikszáth, Móra, Nagy Lajos írásai között harmadik foglalkozásunkhoz bőséges anyagot találunk, hisz mindhárom író humorra mögött éles hangú bírálat húzódik meg koruk társadalmával szemben. Mivel a cél itt a szöveg elmélyült elemzése, elég, ha csak egy-egy jól megválasztott írásművet állítunk elemző munkánk középpontjába (Pl. Mikszáth: Korlátfa, Móra: Virágnyelven, Nagy Lajos: A sas). Válogatásra ajánljuk a szóban forgó írókkal kapcsolatban Mikszáth: Tisztelt Ház, Nagy Lajos: Képtelen természetrajz, Móra: Beszélgetés a ferde toronnyal c. kötetet.

Ma élő humoristáink (4—5. foglalkozás) is érzékenyen reagálnak mindennapi életünk ügyes-bajos dolgaira, és bátran fel is tárják társadalmi életünk fonákságait. A gyűjtő, kutató munka mellett hasznos szemelvényanyagot találunk Mikes György: Hogy mik vannak!, Falrahányt borsó c. gyűjteményében, valamint Tabi László: Öszintén szólva c. kötetében. Íme a két kötet felhasználható szemelvényanyaga téma szerinti csoportosításban: *Közlekedés*: Tabi: Idill, Mikes: Lelkitörés, Különös történet; *Eladó és vevő kapcsolata*: Tabi: Szépség, Mikes: Vásárlás, Kapcsolat a vevővel; *Az üzemek élete*: Mikes: Feledékenység, Ellenőrzés, Kordbársony, Munkamegosztás; *Magyar film és televízió*: Tabi: Felszólalás, Öszinteség, Vita, Mikes: Nem tudom, mi van velem..., Moziban, A televízió; *Nyelvvédelem*: Tabi: Ugyanakkor, Buzdítás, Tudásszomj, Apuka, Címke, Olvasmányai; „*Közérdekű*” napi események: Tabi: Kinél, Bálna, Sporthír, Mikes: Kinél legyen a pénz?; *A mai gyerekek*: Mikes: Már nem tudja, Küzdelmes ifjúság, Profi, Csodagyerek, Vége a szünetnek.

Természetesen a tudás, az ember- és jellemképzés műhelye, az iskola is gyakran hangos a kacajtól, a humortól. Mióta az iskola megteremtette szenvedő alanyát, a diákot, azóta él a diákhumor is. Mennyi furfang, mennyi ötlet született e falak között, hogy lakói a komor, zord iskolát vidámmá, elviselhetőbbé tegyék. Könnyű nekik, hiszen a diákelet még gondtalan, ők maguk bohók és fiatalok.

Már a cigándi ember is ezt mondta a feleségének:

— Hallod-e, anyjuk, én nem tudom, mi van ezekkel a pataki diákokkal? Húsz éve voltam a kollégiumban, s most is éppen olyan fiatalok, mint akkor voltak!

Különösen a 3—400 éves kollégiumok voltak a komoly munka, a szigor, de egyúttal a humor tárházai is. Régi írásokban és nyomtatott könyvekben sok érdekes feljegyzést, komoly és vig történetet, adomát olvashatunk a régi híres kollégiumok tanáraitól, diákjairól. Ezeket kell összegyűjtenünk szakköri foglalkozásunkra (a 6. fogalkozás anyaga) a könyvtárakban végzett közös kutatómunka alapján. Mivel nem mindenhol fellelhető szemelvényanyagról van szó, ezért néhányat közlünk is ezek közül.

A régi diákélet egy humoros történetét írja le Losonczy István, a nagykőrösi főgimnázium egykori igazgatója 1773-ban megjelent Hármas Kis Tükör c. művében.

A Rákótzai Famíliáról meg lehet jegyezni, hogy ez temérdek kintsel bíró fejedelmi Ház volt, mert a két Rákótzai György Erdélynek majd minden pénzét Patakra takarták, mellyekért az Erdélyiek köz-beszédben azt szokták mondani:

A Patak vitte el a mi pénzünket.

Ezen pénzből juttatott az áldott szerentse egy Pataki szegény Deáknak is valamely részt.

A Rákócziak korában tanult Patakon egy szegény tógátus diák, akinek volt egy csókája. Ez a csóka mindenűt elkísérte őt, ahova csak ment. Mikor beköszöntött a tavasz, a tógátus ifjú a Rákóczi-vár sáncában szeretett tanulgatni leginkább, a vízárak pázsitos szélén.

Kedves csókája meg közben gyakran el-elrepült tőle, meg vissza-visszaszállt. Egy szép napon aztán a csóka — csodák-csodájára — egy aranypénzt tett le a diák kinyitott könyvére. Azzal elrepült, s néhány perc múlva ismét hozta a második aranytallért, a harmadikat, a negyediket...

Megörült a diák, mert most már megvalósíthatónak remélte azt a régi tervét, hogy külföldi akadémiákon is folytathassa tanulmányait. Ettől fogva mindennapos látogatója lett a vársáncnak, ahonnan csókája az ablakon át rendszeresen beszállt a Rákóczi-vár vöröstornyában elhelyezett kincstartóházba. A Rákóczi-család arany- és ezüsttallérai ugyanis itt voltak felhalmozva pléhfordókban meg bivalybőrből készített zsákokban. A csóka a hagyomány szerint apródonként 200 aranytallért hordott ki a diáknak. Ez a 200 arany aztán bőven elég volt neki a külföldi tanulmányútra. Előbb azonban megölvén csókapatrónáját, hogy lidércsége ki ne tudódjon.

Nemcsak Patakon, hanem a még öregebb debreceni kollégiumban is születtek humoros történetek, amelynek hőse nem egyszer a kollégium hajdani diákja, később segédtanítója: a tréfás kedvű Csokonai Vitéz Mihály volt.

Debrecenben mindenki doktor

Csokonai Vitéz Mihály és Budai Ézsás professzor között egyszer, barátságos beszélgetésben, az a kérdés is szóba került, vajon micsoda mesterember van Debrecenben legtöbb?

Alkalmasint csizmadia, tanár vagy csapó — vélekedett a professzor —, hanem ezt a statisztikának kellene kideríteni, ha tudniillik volna Debrecenben statisztika. Csokonai elmosolyodott:

— Hát én minden statisztika nélkül is tudom, hogy Debrecenben legtöbb a doktor.

— Ugyan, ne szóljon, édes öcsém uram! — mondotta a tudós professzor.

— Hova gondol? Hiszen egész Debrecenben nincsen több hat orvosdoktornál, meg tizenöt kirurgusnál!

— Már pedig én csak azt vallom, hogy Debrecenben legtöbb a doktor, és ha professzor nem á tallja, hát fogadjunk tíz font jó verpeléti dohányban, hogy nekem van igazam.

Budai Ézsás neverve tartotta oda a tenyerét:

— Hát fogadjunk öcsém uram, márcsak azért is, mert egy kis jó dohány mindig elkel a magamfajta szegény embernek.

— Holnap délben bebizonnyítom professzor úrnak, hogy nekem van igazam — mondotta Csokonai —, és elbúcsúzott a jeles tudóstól.

Másnap reggel jó Vitéz Mihály bekötötte az orcáját fehér kendővel, mint akinek a foga fáj és elindult a piac felé. Alig tetten ki a lábát a házból, szemközt jó vele nemes Bisothka uram, a gubásmester, és az első szava, hogy:

— A foga fáj a ténsúrnak? Meleg hamut rá, nem segít egyéb.

Csokonai szépen megköszönte a jó tanácsot, és Bisothka uram nevével együtt beleírta a könyvecskéjébe.

Alig megy tizenöt lépést, találkozik a széniorral, aki már messziről kiáltja:

— Hideget rá, Miska, hideget! Tapasztalásból tudom, mert nekem is sok bajom volt a kutyá fogammal.

Vitéz Mihály ezt is szépen megköszönte, és ugyancsak beleírta a könyvecskéjébe. Míg kiért a piacra, legalábbis húsz minden rendű jó emberre akadt, aki kérés nélkül is legott ajánlott valamit a cudar fogfájás ellen. De a piacon kezdődött csak igazán a komendálás. A sok jó kofaasszony körülvette a poétát, és szapora nyelvök forgott, mint a kereplő.

— Zsálya használ arrul, nemzetes uram!

— De márcsak jobb a kőrisbogár!

— Szekfűolaj kell arra, Vitéz uram!

— De bizony fodormentaolaj!

— Majorannaolaj!

— Hallgasson kendtek, Sári néni! A fogfájásnak csak egy orvossága van: fekete kutya szőre égetett borban főve!

— No, én meg azt mondom, hogy a gőzölés használ!

Igy és még százféleképpen beszéltek a jó kofaasszonyok; és Csokonai mindent följegyzett, a tanácsadók nevével egyben.

Mikor aztán a főbíró, a fiskus, a nótárius, meg még vagy ötven honorácior is elmondta, miként szabadulhat meg az ember a fogfájástól, szembe jó a poétával nagytitiszteletű Budai Ézsaiás professzor uram, és ráteszi kezét Vitéz Mihály vállára:

— A foga bomlik öcsém uramnak? Nohát én csak annyit mondok, hogy ez ellen egy jó orvosság van: a borbély hideg vasa.

Csokonai ezt is följegyezte, aztán átadta a könyvecskét az érdemes tudósnak:

— Professzor urammal együtt épp 179 doktorom akadt ma reggel, és ha akarnám, lenne még ezer is. Mert Debrecenben mindenki doktor. Kérem hát az a tiz font jó verpeléit.

Azzal leoldotta kékéről a kendőt.

— Nagy impostor vagy öcsém, de igazad van — mondta nevére Budai Ézsaiás — csak legyen elég börböncéd, küldöm a dohányt, éspedig húsz fontot, mert megéri a tanulásig, hogy milyen bolond tudákos állat az ember!

(Tóth Béla: A magyar anekdotakincs 129—131. l.)

A további tréfás történetek is a régi kollégiumok tanárainak és diákjainak ötletességét, furfangját, humorérzékét igazolják.

Czuczor Gergely költő 1828—1830-ig Pannonhalmán oktatott. Egy alkalommal fölemlítette, hogy a rómaiak Cicerót voltaképpen Cziczéronak, Csicserónak vagy Kikerónak mondták-e?

A tanítványok közül valamelyik ezután a tanterem ajtaja mellé a falra ezt írta:

— Czuczor-e? Csucor-e? vagy Kukor?

Czuczor a kérdések alá ezt írta:

— Aki ilyet kérdez, nem kaki, nem is czaczi, hanem csacsi!

Szilágyi István, a máramaroszigeti iskola igazgatója, Arany János és Petőfi Sándor jó barátja, lelkes tanító és nevelő volt.

Egy tanítványáról tudta, hogy szereti a borocskát. Egy napon meglátja őt Szilágyi igazgató. A fiú, hogy állapotát elpalástolja, füttyörszni kezd.

— Mivel tartod azt a kanárit? — kérdezte az öreg.

— Hát csak etetgetem, tekintetes úr — felel a nebuló zavarral.

— Dejszen, fiam — felel rá az igazgató —, az a baj, hogy csak itatgató!

A szépírás híres mestere: Szűcs István tanár úr ezt diktálta be Gárdonyi Gézának — aki ugyancsak a sárospataki kollégium növendéke volt — félévi tanjegyjét:

„Írása olvashatatlan.”

Hát ez lehetséges. Később azonban, mint az egész ország tudja, írása nagyon is — olvasható volt.

A gazdag földbirtokos — aki kedvelte a humort — egy szegény diákot hívott meg ebédre. Nagy társaság telepedett le a dúsan terített asztalhoz, és hozzáfogott a leves kanalazásához, mikor a diák észreveszi, hogy neki nincs kanala. Odafordult a házigazdához és mondja:

— Bocsánatot kérek, de nincs kanalam, talán kaphatnék egyet.

— Az privát pech, kedves öcsém! Már pedig nálam az a regula, — felelt a házigazda —, hogy huncut, aki meg nem eszi a levest, ki hogy tudja!

A diák elpirul, érzi, hogy itt van az ugratás és neki, hogy megmentse-a diákbecsületét: nem szabad ugornia. Körülnéz, látja, hogy minden tányér mellett van a kenyéren kívül két

apró zsemle. Veszi az egyiket, kettévágja, az egyik feléből kivájja a belét, s az üres félgömbformájú zsemlet fölszúrja a villájára és azzal a levesét zavartalanul kikanalazza.

Mikor pedig elkészült vele, jó hangosan, hogy az egész társaság hallja, odaszólt a háziúrhoz:

— Nálam meg az a regula, nagyságos uram, hogy huncut, aki még nem eszi a kanalát, ki hogy tudja.

Egy gazdag szegedi parasztember iskolába adta a fiát, nem sajnálta a pénzt, mert azt akarta, hogy tudós emberré nevelődjék. Eltöltött a gyerek már négy évet az iskolában, amikor egy ízben hazajött. Az apja legott faggatni kezdte, mit tud; látni kívánta, hogy a pénzéért kapott-e elegendő tudományt. A fiú eleinte csak szabódott, hogy majd megtapasztalja apám, de nem mondott semmi érdemeset. Mikor azonban egy napon az anyja három tyúktojást tett az asztalra, a fiú végre elérkezettnek látta az időt, hogy tanúságot tegyen tudománya felől.

— Édesanyám — mondta —, én most megbizonyítom, hogy a tálban öt tojás van, habár csak három látszik. Mert ahol három van, ott kettő is van, kettő meg három pedig öt.

— No, fiam — felelt az apa —, te csakugyan nem vesztegetted oktanul az idődet. S hogy lásd mennyire megbecsülöm a tudományodat, hát kiveszek a tojások közül kettőt magamnak, egyet anyádnak adok, a maradék kettő legyen a tiéd, s ha nem laknál jól tőle, edd meg hozzá a bölcsebségedet.

Gazdag földbirtokos fia érettségizett a pataki gimnáziumban. Az érettségien csak az apja tekintélye folytán vánszorgott át. Vizsga után az apja négyesfogattal várja az iskola kapujánál, ahol éppen kilép az igazgató is. A földbirtokos gondolja, hogy megtréfálja az igazgatót, és kedélyesen megkérdezi tőle:

— Igazgató úr! Ennek a négy pejnek mennyiért adnának érettségi bizonyítványt?

— Uram, — feleli az igazgató —, itt pénzért csak szamaraknak adunk bizonyítványt.

Samassa József professzor egy szép és nehéz kérdést adott fel egyik tanítványának, és azután a nyitott ablakon kikönyökölvén kinézett az udvarba.

A kérdezt nem is felelt, hanem szónokolt: persze könnyen ment, mert a könyvből olvasta az egészet. Samassa tanár úr élt a gyanúpörrel s visszafordulva egy kicsit gúnyosan kérde:

— El tudná-e másodszor is ilyen szépen mondani?

— Miért ne? — válaszolt a diák. — Csak méltóztassék megint az ablakon kinézni!

Az egyik gyöngye vizsgázótól azt kérdezte a tanár:

— Mekkora a halandóság évenként Magyarországon ezer lakosra számítva?

— Négyszáz! — vágta ki csodálatos bátorsággal a diák.

— Miért akarja ilyen gyors tempóban kipusztítani a lakosságot, — kérdezte a tanár némi gúnyval. — Pusztul az eleget anélkül is...

A vizsgázó imponáló nyugalommal felelt:

— Nem én pusztítom, tanár úr, hanem a tüdőbaj...

— No, meg az agybaj! — vágta vissza egész ingerülten.

A gyűjtő-, kutatómunka után következik a foglalkozás leglényegesebb mozzanata, a riportkészítés. Ennek a munkának első lépése a rendelkezésünkre álló anyag kiválogatása, rendezése, majd a riporttervezet elkészítése, a kísérő szöveg összeállítása, és végül maga a felvétel. Az elkészült riport visszahallgatása után feltétlenül vitassuk meg, mennyiben sikerült A diákhumor nyomában címmel hangulatos riportot készítenünk.

Nemcsak a régi kollégiumokban születtek tréfás történetek, hanem a ma iskolája, a mi iskolánk is hangos a nevetéstől. Hányszor, de hányszor harsan fel az osztályban a jóízű nevetés egy-egy „baki” nyomán! De az irodalmi dolgozatok suta, pongyolán fogalmazott mondatai is forrásai lehetnek a derűnek, humornak. Szinte lehetetlen gátat vetni a kitörő kacajnak, ha az ember olyasvalamit olvas a dolgozatokban, mint amilyennel az alábbi gyűjteményben találkozunk:

Ludas Matyi volt az első szegény jobbagy képviselő.

Toldi Miklóst nagyon szerette az anyja, mert mikor Györgyöt meg akarta ütni, anyja a szoknyája alá kapta.

Toldi György fent élt Lajos király udvarában, mint tányérnyaló.

Vörösmarty szülei elszegényedtek, a költő ezért a Perczel-családhoz ment nevelőnek. Ő nevelte az 1848—49-es szabadságharcunk hős tábornokát, Perczel Mór. Legszívesebben azonban a család legidősebb lányát, Etelkát nevelte.

A Zalán futása úgy kezdődik, hogy Zalán kifut az országból, és kívülről nézi, hogy Árpád bent mit csinál.

A walesi bárdokból: A király az éjszakát a lord majorban töltötte.

Petőfi apja, mint fekvő beteg ment a csatába.

Petőfi a korán elhalt Csapó Etelkába nagyon szerelmes volt, s a fiatal lány sírjáról összeszedett cipruslombokat örököltette meg egy versciklusban.

A Szeptember végén c. vers Koltón keletkezett, nászútjuk alkalmával, és ebben a költő megírja feleségének, hogy ha egyszer el találja hagyni őt Júlia, ő akkor is utána viszi az özvegyi fátólt.

Mikor Gárdonyi regényét írta, állandóan az egri vár körül járt.

Baradlay halálos ágyán azt mondta feleségének, hogy ne mozogjon a földön.

Mikszáth 1910-ben visszakapta birtokát, és örömeiben egy hét múlva meghalt.

A költészet az, amelynek minden sora nagybetűvel kezdődik.

A diákhumor befejező mozzanataként (8. foglalkozás) kerülhet sor Karinthy és Móra ide illő írásainak egyéni válogatással és önálló felkészüléssel történő feldolgozására. Két kötetet bocsáthatunk a szakkör tagjainak rendelkezésére. Az egyik Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem című műve (Röhög az egész osztály, Magyarázom a bizonyítványom), a másik Móra Ferenc: A világ így megyen című kötete (En szép tanárkorom, Legkedvesebb tankönyveimről, Őt póknak hány lábáról, Kalcinált szóda).

Az egész téma a nyilvános irodalmi délután megtartásával zárulna. Ezt megelőzően el kell készítenünk a műsortervet, meg kell írunk az összekötő szöveget, és ki kell választanunk a különböző feladatokra leginkább alkalmas szereplőket. Majd egy-két próba után kerülhet sor arra, hogy a szakkör nyilvánosság előtt is bebizonyítsa munkája eredményességét.

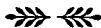
FELHASZNÁLT IRODALOM:

Tanterv és Utasítás az ált. isk. számára.

Magyar nyelv és irodalom 5—8. oszt. Tankönyvkiadó, Bp.

Nemes István: Az irodalomtanítás módszere. Főiskolai jegyzet, 1962.

Dr. Pánka Károly: A patoki diákvilág anekdotakincse. Bp., 1927.

DR. PÁSZTOR EMIL

tanár, Csongrád

TANULÓI SORRENDDDEL A JOBB EREDMÉNYEKÉRT

Móricz Zsigmond *Légy jó mindhalálig* című diákregegyében olvastam, hogy a debreceni kollégium osztályaiban rangsora volt a tanulóknak. A regénybeli II. B-ben Orczy Vilmos volt az első tanuló, Nyilas Misi a második, Gimesi a harmadik stb. Azt hiszem, ma is érdemes volna félévenként minden osztályban elkészíteni a tanulók „rangsorát”. Egyórai munkával az osztályok vezetői könnyen összeállíthatják ezt az osztálynapló félévi vagy év végi adataiból.

Negyedik éve vagyok osztályfőnöke a csongrádi Kossuth Lajos Általános Iskola mostani 8. A osztályának. Évek óta minden félévi és év végi értékelés alkalmával elkészítem az osztály tanulóinak sorrendjét (rangsorát), mert azt tapasztalom, hogy ez *hasznos nevelői eszköz*. Az új osztálysorrend tanulságait alaposan megbeszéljük egy-két osztályfőnöki órán, s aztán kifüggesztjük a táblázatot a tanterembe, hogy állandóan a tanulók szeme előtt maradjon.

A tanulói sorrend alapja az, hogy *kinek mennyi a tanulmányi átlageredménye*. A jobb átlagúak előbbre, a gyöngébb átlagúak hátrább kerülnek a sorban. Ha két vagy több tanulónak egyforma a tanulmányi átlaga, de magatartási osztályzatuk különböző, akkor ez az utóbbi dönti el a sorrendjüket, ha pedig magatartási osztály-